

Sygn. akt IV KK 553/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Justyna Kryńska - Szufnara

w sprawie **W. T.**,

skazanego za czyn z art. 178a § 4 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 27 maja 2020 r.,

kasacji wniesionej na korzyść skazanego przez Ministra Sprawiedliwości -
Prokuratora Generalnego,

od wyroku Sądu Rejonowego w J. z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt II K (...),

**1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania;**

**2. obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J. wyrokiem z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt II K (...) uznał W. T. za winnego tego, że „w dniu 24 kwietnia 2018 roku w m. Ż.. woj. (...) kierował pojazdem motorower marki Dafier o numerze rejestracyjnym (...) w ruchu

lądowym znajdując się w stanie nietrzeźwości tj. 1,00 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu, przy czym czynu dopuścił się będąc uprzednio prawomocnie skazanym wyrokiem Sądu Rejonowego w K. sygn. akt XII K (...) z dnia 18 grudnia 2008 roku oraz wyrokiem Sądu Rejonowego w K. sygn. akt XII K (...) z dnia 2 września 2009 roku za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, czym nie zastosował się do orzeczonego wyrokami w/w zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych obowiązującego łącznie na okres 12 lat” tj. przestępstwa z art. 178a § 4 k.k., za które przy zastosowaniu art. 37a k.k. w z w. z art. 33 § 1 i 3 k.k., wymierzył mu karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych, określając wysokość jednej stawki na kwotę 40 zł (pkt 1). Sąd Rejonowy orzekł wobec W. T. środek karny w postaci dożywotniego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (pkt 2) oraz obowiązek zapłaty świadczenia pieniężnego w wysokości 10 000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (pkt 3).

Wyrok uprawomocnił się w dniu 26 września 2018 r. (k. 61).

Kasację od powyższego wyroku wniósł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny zarzucając mu “rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 178a § 4 k.k. i art. 76 § 1 k.k.. poprzez uznanie, że Wiesław Trybek był wcześniej skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości prawomocnymi wyrokami Sądu Rejonowego w K. : z dnia 18 grudnia 2008 roku, w sprawie o sygn. XII K (...) i z dnia 2 września 2009 roku w sprawie o sygn. XII K (...), pomimo iż przywołane wyżej wyroki w dacie orzekania przez Sąd meriti uległy już zatarciu z mocy prawa, oraz nieprawidłowe przyjęcie, iż oskarżony «nie zastosował się do orzeczonego wyrokami w/w zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych obowiązującego łącznie na okres 12 lat», podczas gdy oskarżony nie dopuścił się popełnienia czynu określonego w art. 178a § 1 k.k. w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo, gdyż w dacie jego popełnienia w dniu 24 kwietnia 2018 roku nie obowiązywały już orzeczone na okresy odpowiednio 5 lat i 7 lat wymienionymi wyżej wyrokami środki karne w

postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, które nie mogły być przy tym wykonywane kumulatywnie poprzez zsumowanie okresów ich stosowania, co z kolei implikowało konieczność skazania oskarżonego za czyn z art. 178a § 1 k.k.”

W związku z podniesionym zarzutem skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w J. .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, wniesiona na korzyść W. T. , okazała się zasadna w stopniu umożliwiającym jej uwzględnienie w trybie określonym w art. 535 § 5 k.p.k.

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przesłanką surowszej kwalifikacji prawnej czynu z art. 178a § 4 k.p.k. jest stwierdzenie, że prawomocne skazanie sprawcy za opisane przestępstwo nie uległo zatarcu w dacie wyrokowania co do popełnienia czynu określonego w art. 178a § 1 k.k., również wtedy, gdy do popełnienia tego czynu doszło przed upływem okresu niezbędnego do zatarcia wcześniejszego skazania (tak, m.in.: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2018 r., III KK 36/18; z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 699/18). Tak więc przeszkodą do przyjęcia wobec sprawcy, któremu zarzucono prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, surowszej odpowiedzialności karnej z art. 178a § 4 k.k., jest fakt zatarcia z mocy prawa wcześniejszego skazania za przestępstwo określone w art. 178a § 1 k.k. lub wymienione w art. 178a § 4 k.k., zaistniały w dacie wyrokowania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2018 r., III KK 36/18)

Podstawową przesłanką przypisania W. T. odpowiedzialności na podstawie art. 178a § 4 k.k. było dokonanie poprawnej analizy tego, czy ziściły się przewidziane w tym przepisie warunki. Konieczne był więc ustalenie, czy W. T. „był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości

lub pod wpływem środka odurzającego albo dopuścił się czynu określonego w § 1 [art. 178a k.k.] w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo”. W rozpatrywanej sprawie należało więc dokonać prawidłowej oceny skutków skazania W. T. dwoma wyrokami, wskazanymi w opisie przypisanego mu czynu, tj.: wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie XII K (...) z dnia 18 grudnia 2008 r. oraz wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie XII K (...) z dnia 2 września 2009 r. Jak słusznie stwierdzono w kasacji, Sąd Rejonowy nie dokonał prawidłowej analizy tych skutków, bowiem nie dostrzegł, że skazania wyżej wymienionymi wyrokami uległy zatarciu już przed datą popełnienia czynu objętego zaskarżonym wyrokiem. Ponadto Sąd Rejonowy wyraził w wyroku błędny pogląd, jakoby orzeczone odrębnymi wyrokami środki karne w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów podlegały kumulacji dla potrzeb ich wykonania.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 18 grudnia 2008 r., sygn. akt XII K (...), W. T. przypisano czyn z art. 178a § 1 k.k. i wymierzono mu karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 20 zł. Orzeczono także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 5 lat. Ponadto zobowiązano W. T. do uiszczenia świadczenia pieniężnego w kwocie 1000 zł oraz orzeczono wobec niego środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości na okres jednego miesiąca.

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 27 grudnia 2008 r. (odpis wyroku - k. 20, dane o karalności - k. 10 akt II K (...)).

Z notatki urzędowej z dnia 8 czerwca 2018 r. wynika, że świadczenie pieniężne w kwocie 1000 zł zostało uiszczzone z dniem 8 września 2010 r. (k. 23 - akt II K (...)) Grzywna została wykonana w dniu 11 lutego 2009 r. (karta dłużnika – k. 46 akt XII K (...)). Środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości został wykonany w okresie od 26 lutego 2009 r. do dnia 1 kwietnia 2009 r. (pismo - k. 53 akt XII K (...)). Pięcioletni okres trwania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, upłynął w dniu 28 października 2013 r.

Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie zawiera regulacja z art. 107 § 4 k.k., która dotyczy zatarcia skazania kary grzywny.

Na dzień popełnienia czynu i wyrokowania przez Sąd Rejonowy w sprawie XII K (...), przepis art. 107 § 4 k.k. stanowił, że w razie skazania na karę grzywny zatarcie skazania następowało z mocy prawa z upływem 5 lat bądź ewentualnie na wniosek skazanego z upływem 3 lat od wykonania, darowania albo od przedawnienia jej wykonania. Przesłanki zatarcia skazania uległy zmianie z dniem 21 marca 2015 r., co uwarunkowane było wejściem w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396). Przepis ten zmodyfikowano skracając okresy, po upływie których dochodzi do zatarcia skazania. W szczególności określono w art. 107 § 4a k.k., że w razie skazania na karę grzywny zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wykonania lub darowania albo od przedawnienia jej wykonania (art. 1 pkt 63 ww. ustawy). Wyżej wskazana ustawa zawierała regulacje intertemporalne. Przepis art. 21 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. stanowił, że do skazań prawomocnymi wyrokami wydanymi przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy w przedmiocie zatarcia skazania stosuje się, co do zasady przepisy ustawy nowej, chyba, że okres zatarcia skazania upłynął przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej. Taka właśnie sytuacja (upływu okresu zatarcia skazania) miała miejsce w odniesieniu do wyroku Sądu Rejonowego w K. w sprawie XII K (...). Datę początkową biegu wyznaczał dzień 11 lutego 2009 r. – data wykonania kary grzywny. Wobec tego zatarcie skazania nastąpiło z dniem 11 lutego 2014 r.

Kolejnym w yrokiem, do którego odniósł się Sąd Rejonowy przypisując W. T. czyn z art. 178a § 4 k.k., był wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 2 września 2009 r., sygn. akt XII K (...). Orzeczeniem tym przypisano mu czyn z art. 178a § 1 k.k. i z art. 244 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. orzeczono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący 3 lata. Ponadto wymierzono mu grzywnę w wysokości 60 stawek dziennych, ustalając wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 30 zł, środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 7 lat oraz świadczenie

pieniężne w wysokości 1 000 zł (odpis wyroku - k. 22 akt II K (...), zapytanie o karalność - k.10 akt II K (...)).

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 10 września 2009 r. (akta wykonawcze Wzaw (...) sprawy XII K (...)). Świadczenie pieniężne wykonano w dniu 20 lipca 2011 r. (notatka urzędowa - akta wykonawcze Wzaw (...)), z kolei grzywnę w dniu 10 sierpnia 2010 r. (karta dłużnika – k. 25 akt wykonawczych Ks. Nal. (...)). Zakaz siedmiu lat prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych upływał w dniu 10 września 2016 r.

Z informacji zawartych w aktach sprawy nie wynika, aby w okresie próby (czyli do dnia 10 września 2012 r.), oraz w okresie dalszych 6 miesięcy (czyli do dnia 10 marca 2013 r.) doszło do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej wymienionym wyrokiem.

Podstawowe reguły pozwalające ustalić, czy przed popełnieniem czynu stanowiącego przedmiot niniejszego postępowania doszło do zatarcia skazania W. T. wyrokiem w sprawie XII K (...), wyrażają przepisy art. 76 k.k. i art. 108 k.k., przy czym pierwszy z nich ulegał dwukrotnym zmianom w relewantnym okresie. W tej sprawie należy uwzględnić jego pierwotne brzmienie oraz to, które zostało nadane ustawą z dnia 20 lutego 2015 r., a obowiązującą (w tym zakresie) od dnia 1 lipca 2015 r. Druga nowelizacja została dokonana ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437), która weszła w życie w dniu 15 kwietnia 2016 r. Nowelizacja ta w rzeczywistości polegała na zmianie redakcyjnej przepisu art. 76 k.k. Dotychczasowa regulacja została zawarta w kilku jednostkach tj. § 1, § 1a, § 1b art. 76 k.k.

Na dzień 2 września 2009 r., czyli wyrokowania w sprawie XII K (...) przez Sąd Rejonowy w K., przepis art. 76 k.k. stanowił, że skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (§ 1). Zgodnie z § 2 tego przepisu, jeżeli wobec skazanego orzeczono grzywnę lub środek karny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed ich wykonaniem, darowaniem albo

przedawnieniem ich wykonania; nie dotyczy to środka karnego wymienionego w art. 39 pkt 5.

Przepis art. 76 k.k. stanowił *lex specialis* w stosunku do art. 108 k.k. W związku z tym jednolicie przyjmowano w orzecznictwie, że jeżeli nie doszło do zarządzenia wykonania kary a sprawca czy to w okresie próby, czy też kolejnych 6 miesięcy popełnił ponownie przestępstwo, to fakt ten nie stał na przeszkodzie zatarcia skazania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2015 r., II KK 194/14). Zatem, według reguł obowiązujących w dacie orzekania w sprawie Sądu Rejonowego w K. XII K (...), do zatarcia skazania doszłoby wraz z wykonaniem w dniu 10 września 2016 r. środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych.

Odmienne przedstawia się problematyka zatarcia skazania kary pozbawienia wolności orzeczonej z zastosowaniem warunkowego zawieszenia jej wykonania po dniu 1 lipca 2015 r. Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. zmieniono treść art. 76 § 1 k.k., dodając zdanie drugie i trzecie, w których stwierdzono, że „w wypadku, o którym mowa w art. 75a k.k., zatarcie skazania następuje z upływem okresów przewidzianych w art. 107 § 4 i 4a k.k.” oraz „przepis art. 108 k.k. stosuje się”. Zmianie nie uległo zdanie pierwsze przepisu, z którego wynika, że skazanie ulega zatarcu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Z dniem 15 kwietnia 2016 r. doszło do kolejnej zmiany tego przepisu. Dla przedmiotowej sprawy istotne są regulacje zawarte w § 1 i § 1b, które brzmią analogicznie jak te, które zostały nadane wcześniejszą nowelizacją. Zgodnie z art. 76 § 1 k.k. skazanie ulega zatarcu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby, natomiast § 1b stanowi, że w wypadkach, o których mowa w § 1 i 1a, przepis art. 108 stosuje się.

W tym miejscu ponownie należy odnieść się do przepisu art. 21 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., z którego wynika, że w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem przed dniem 1 lipca 2015 r. w przedmiocie zatarcia skazania, stosuje się przepisy Kodeksu karnego obowiązujące po wejściu w życie ustawy nowelizującej, chyba, że okres zatarcia skazania upłynął przed dniem jej wejścia w życie. Na

marginesie dodać należy, że przepis art. 21 stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 4 § 1 k.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2016 r., V KK 265/16).

Zauważyć należy, że chociaż przed dniem 1 lipca 2015 r. doszło do wykonania kary grzywny i świadczenia pieniężnego w sprawie XII K (...), to jednak okres wykonywania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych upływał dopiero z dniem 10 września 2016 r. Wobec tego zatarcie skazania prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie XII K (...) nie nastąpiło i nie mogło nastąpić przed dniem 1 lipca 2015 r., co wynikało z faktu niewykonania do tego czasu jednego z orzeczonych środków karnych. W takiej sytuacji Sąd Rejonowy był zobligowany uwzględnić treść art. 108 k.k., zgodnie z którym „jeżeli sprawcę skazano za dwa lub więcej nie pozostających w zbiegu przestępstw, jak również jeżeli skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem, okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.”

Podsumowując, należy uznać że do jednoczesnego zatarcia skazań W. T. w sprawach Sądu Rejonowego w K. XII K (...) i XII K (...) doszło w dniu 10 września 2016 r. (data wykonania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego w drugiej z wymienionych spraw).

Z przedstawionych okoliczności wynika, że W. T. zarówno w dacie popełnienia przypisanego mu przestępstwa, jak i w dacie wyrokowania nie był osobą prawomocnie skazaną za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, ponieważ zatarcie skazań nastąpiło w dniu 10 września 2016 r. Taki stan rzecz uprawnia do stwierdzenia, że przypisanie mu przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k. stanowiło obrazę tego przepisu (tak np. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 29 czerwca 2017 r., IV KK 221/17 i z dnia 1 kwietnia 2016 r., sygn. akt III KK 427/15).

Przychylić należy się do stanowiska skarżącego, który zakwestionował również przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że W. T. w dniu 24 kwietnia 2018 r. prowadził w stanie nietrzeźwości pojazd mechaniczny w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych. Z akt spraw wynika, że pięcioletni

okres zakazu orzeczonego przez Sąd Rejonowy w K. w sprawie XII K (...) upłynął w dniu 28 października 2013 r., natomiast zakaz orzeczony wyrokiem Sądu Rejonowego w K. w sprawie XII K (...), przestał obowiązywać w dniu 10 września 2016 r.

Jak słusznie zauważył skarżący, Sąd Rejonowy wadliwie przyjął, że W. T. „nie zastosował się do orzeczonego wyrokami zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych obowiązującego łącznie na okres 12 lat”. Taka redakcja opisu czynu jest nieprawidłowa, ponieważ Sąd meriti, jak należy się domyślać wobec niesporządzenia uzasadnienia tego wyroku, zsumował zakazy orzeczone w sprawach XII K (...) oraz XII K (...), nie dostrzegając treści art. 43 § 2 k.k. Tymczasem środki karne tego samego rodzaju, nie podlegające łączeniu według reguł z art. 90 § 2 k.k., nie są wykonywane kumulatywnie (poprzez dodanie sumy okresów ich stosowania), lecz według reguł określonych w art. 43 § 2 k.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2007 r., I KZP 34/07, OSNKW 2008, z. 1, poz. 2); wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 marca 2012 r., sygn. III KK 306/11, z dnia 23 października 2013 r., sygn. IV KK 286/13).

Podsumowując stwierdzić należało, że W. T. zarzucane mu przestępstwo (a ostatecznie przypisane) z art. 178a § 4 k.k., popełnił w dniu 24 kwietnia 2018 r., czyli gdy nie obowiązywały już zakazy prowadzenia pojazdów mechanicznych (błędnie nazwane i rozumiane przez Sąd jako jeden zakaz). Odnosząc się do tego uchybienia Sądu Rejonowego przyjąć należało, że posiadało ono charakter poboczny i wtórny wobec niezauważonego faktu zatarcia skazań, które Sąd ten przywołał w opisie czynu przypisanego W. T.

Reasumując, powyżej zaprezentowany wywód uprawnia do stwierdzenia, że opisane rażące uchybienie miało istotny, niekorzystny dla skazanego wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku, w związku ze skazaniem go za typ kwalifikowany, skutkujący surowszą odpowiedzialnością karną. Z powyższych powodów zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu w celu wyeliminowania stwierdzonego uchybienia w ponownym postępowaniu.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia treść art. 638 k.p.k.

Z tych to względów, orzeczono jak wyżej.